

מעריך סדנא

"וזאת לתעודה"

מטרות:

- המחנכים יבחנו מחדש את התעודה כהזדמנות למשב תהליך למידה והתחנכות של תלמידים.
- מורים יבינו את החשיבות בשימוש בכמה שיותר הזדמנויות לדיאלוג סביב תהליך הלמידה של התלמידים ויעשו בהן שימוש רב יותר.
-

מרכיבי תפיסה ב'דרך כפר'

- תיקון הלב
- עוגנים בעתיד
- יצוג שלמות הורית
- דיאלוג

רשימת ציוד והיערכות מקדימה נדרשת

- תעודות 'דמה' שחולקו במסגרת בית הספר (כדאי לקחת מבעוד מועד תעודות אמיתיות ולטשטש פרטי זיהוי – התעודות יהוו מקרה-בוחן)
- דף לימוד (כמס' המשתתפים)

מתווה הסדנא

פתיחה

שלב א' - לימוד משותף א'

שלב ב' – חשיבה יישומית

שלב ג' – לימוד משותף ב'

סיכום

שלב א: לימוד [20 דקות]

משל החגורה – הקטע מתאר את תהליך השינוי אותו עובר תלמיד אומנויות הלחימה בהסתכלות על משמעות החגורה השחורה (שאנחנו ממשילים לתעודה): מגמול, דרך סמל ועד למייצגת התחלה של מסע. השאלה המרכזית שנוכל לדון בה באמצעות הקטע היא מה משמעות התעודות שביה"ס מחלק?

הקטע מראה שלוש אפשרויות מענה לשאלה מה משמעות החגורה השחורה שהתלמיד עומד לקבל מהמורה שלו. התלמידים שלנו לא מקבלים חגורות בצבעים שונים, אבל כן מקבלים תעודות בסוף כל שליש...

שאלת סבב אפשרית לפתיחת הדיון: זוכרים תעודה שקיבלתם מתישהו בבי"ס שהייתה משמעותית בשבילכם? הערה שקיבלתם באיזושהי תעודה ואתם זוכרים?

שאלות אפשריות לדיון לאחר הדיון:

- מה מסמנת מבחינתכם התעודה שביה"ס מחלק שלוש פעמים בשנה? למה מחלקים אותה?_האם היחס שלכם אליה השתנה עם השנים?
- נניח שהתעודה היא סוג של "שיחה" – בין מי למי מתנהלת השיחה הזו? (מורה-תלמיד, מורה-הורה, מורה-מנהל, מורה משרד החינוך)
- מה היעד של השיח הזה באמצעות התעודה? לאן תרצו שהוא יילך?
- מה לדעתכם היא מסמלת מבחינת התלמידים? מבחינת ההורים? האם היחס אליה משתנה עם השנים?

שלב ב: חשיבה יישומית [40 דקות]

החלק המרכזי של התעודות שעוברות ביניכם הוא ציונים ולידם הערות שאתם בטח מכירים ממערכת המשוב שלכם.

- למה צריך גם הערות אם יש ציונים? מה ההערות אמורות לעשות?
  - מה הציון המספרי אומר לתלמיד? האם 80 של אחד הוא כמו 80 של אחר? מה יכול להבין מהמספר?
  - האם ציון 80 שמורה אחד נותן זהה לציון 80 אצל מורה אחר?
  - בתעודות של חטיבת הביניים אין ציונים מספריים אלא מילוליים – למה?
- בואו ננסה רגע יחד לנתח את התעודות האלה ולנסות לאפיין מתוכן מה אנחנו יודעים להגיד על התלמידים שקיבלו אותן:

- מה קופץ לכם לראש כשאתם מסתכלים על התעודות האלה?
- מה ההערות אמורות על תהליך הלמידה של התלמיד הזה?
- איזה סוג תלמיד הוא?
- איזה סוג תלמיד הוא בהשוואה לאחרים?
- מה הוא תורם לאווירה הלימודית בכיתה? מה הוא תורם לאווירה החברתית בכיתה?
- איזה מהמורים שלו שמחים ללמד אותו ואיזה לא?
- מה קשה לו לדעתכם בתהליך הלמידה שלו?
- איך הוא מתמודד עם קשיים לימודיים?

- איך אפשר לאתגר אותו?
- איזה סוג של סטודנט הוא יהיה לדעתכם?
- איזה סוג של חייל הוא יהיה?
- איזה סוג של אזרח הוא יהיה?
- מה היה עוזר להפוך אותו לסטודנט/חייל/אזרח טוב יותר?
- [האם התעודה אמורה לשקף רק תהליכי למידה? האם היא משקפת את הערכים של ביה"ס? האם היא מעידה על האדם שמקבל אותה או רק על תפקיד התלמיד שלו?]

משימה אפשרית: בחרו הערה אחת שקופצת לכם לעין: מה אתם לומדים ממנה על התלמיד? באיזו הערה הייתם משתמשים כדי לתת את אותו המשוב ולהסביר לתלמיד איך הוא יכול להשתפר במקצוע הזה.

שלב ג: לימוד [20 דקות]

תעודות כאמצעי משוב – קטע קריאה שני - הקטע מראה את הקושי בהערכת תהליך הלמידה של התלמיד באמצעות תעודה בלבד.

התעודה היא אמצעי למשוב שמאפשר תמונה כוללת של המצב הלימודי. עד כמה היא משקפת תהליכי למידה? האם היא מיועדת לפתיחת שיח דיאלוגי על תהליך הלמידה בין המורה לתלמיד או שהיא נקודת סיום לדיאלוג כזה?

- איזה עוד הזדמנויות יש לנו במהלך השנה למשב תלמידים ולסייע להם בשיפור תהליך הלמידה שלהם? (מבחנים, בחנים, תשובות בכיתה, בדיקת שיעורי בית, שיחות תקופתיות, שיחות סיכום שנה)
- תוכלו לתת דוגמה לאחת מההזדמנויות שציינתם ואיך השתמשתם בה למשב תלמיד?

סיכום אפשרי (5 דקות)

תעודה, במיטבה, יכולה להוות עבורנו הזדמנות לדיאלוג חינוכי עם התלמידים שלנו. היא מאפשרת לנו לסמן את הנקודה בה נמצא התלמיד בתהליך הלימודי שלו, סוג של תמרור, ויכולה גם לשמש הכוונה לחידוד הלמידה הנדרש, לסמן גבולות, לתווך את הכוחות והיכולות ולשקף חוויות הצלחה. האפשרות להשתפר ולשאוף גבוה יותר נטועה עמוק בתהליך תיקון הלב ותהליך למידה פורמאלי מאפשר גם, מלבד למידה מתמדת, יצירת חוויות הצלחה ופיתוח חוסן רגשי, גם יכולת לזהות ולחדד כלים ומיומנויות קיימים ולרכוש חדשים (עוגנים בעתיד).

אבל תעודה איננה ההזדמנות היחידה שלנו לקיים עם התלמידים דיאלוג מתמיד על תהליכי הלמידה וההתפתחות שלהם. שיעורי בית, מבחנים, שיח בכיתה ושיחות במהלך השנה ובסיומה (בעיקר אם לא נלווה את התלמיד הלאה) – כל אלה הזדמנויות קיימות בשגרה הבית ספרית שלנו ולא ניתן להפריז בחשיבותן.

וזאת לתעודה...

איש אומנויות הלחימה (תלמיד קראטה לאחר שנות אימון ספורות) הכרוע בפני הסנסיי (סנסאי) המאמן (המדריך אותו) בטכס שבו הוא עומד לקבל חגורה שחורה שבה זכה בעמל רב, לאחר שנים של אימונים מאומצים. "קודם שאעניק לך את החגורה, עליך לעבור עוד מבחן אחד" אומר הסנסיי.

"אני מוכן", משיב לו התלמיד, ומצפה אולי לסיבוב נוסף ואחרון.

"עליך לענות על השאלה המהותית: מהי המשמעות האמיתית של החגורה השחורה?" "קץ המסע שלי" אומר התלמיד. "גמול ראוי לעבודה שהשקעת". הסנסיי ממתין לשמוע עוד. ניכר בו שהוא אינו שבע רצון.

לבסוף אומר הסנסיי לתלמידו: "עדיין אינך מוכן לקבל את החגורה השחורה. עליך לשוב בעוד שנה." כעבור שנה כורע שוב התלמיד בפני הסנסיי. "מהי המשמעות האמיתית של החגורה השחורה?" שואל הסנסיי. "סמל להצטיינות ולהישגיות הנעלה ביותר באמנות שלנו", אומר התלמיד.

הסנסיי אינו אומר מאומה במשך דקות ארוכות וממתין. ניכר שאין הוא מרוצה.

לבסוף הוא אומר: "עדיין אינך מוכן לקבל את החגורה השחורה. חזור הנה בעוד שנה אחת." כעבור שנה כורע שוב התלמיד בפני הסנסיי.

שוב שואל אותו הסנסיי: "מה המשמעות האמיתית של החגורה השחורה?" "החגורה מייצגת את ההתחלה - תחילתו של מסע שלעולם אינו מסתיים, מסע של משמעת, עמל וחתימה אל רמה, שהולכת ומשתבחת כל העת", אומר התלמיד.

"כן. כעת אתה מוכן לקבל את החגורה השחורה, ולהתחיל בעבודתך."

(מתוך: "לנצח נבנו – 18 חברות מופת" ג'יימס קולינס וג'רי פוראס. הוצאת פקר. 1994)

הציון הוא שיפוט הערכתי, הניתן לתלמיד בנקודות זמן מסוימת. תעודה, המכילה ציון בודד לכל מקצוע, לא יכולה לבטא את כל המידע ההערכתי הרב-ממדי של יכולות התלמיד. לא פעם מורים מתחבטים אם להעריך הישגים רק על ידי מבחן או אם להעריך גם את התהליך. לעיתים, הם רואים שתלמיד התקדם מאוד בין מבחן אחד למשנהו ואז הדילמה היא אם להעריך בהתאם להתקדמות אישית או בהשוואה להישגי התלמידים האחרים. מעבר לכך, השיטה הנוכחית לא מתייחסת לנתונים כמו מוטיבציה, השקעת מאמצים ועוד.

ד"ר עפרה ענבר. מתוך: "ציון נכש", כתב העת "שיעור חופשי", גיליון 81, ניסן תשס"ח. 2008. (ד"ר עפרה ענבר מתמחה בהערכת הישגים ומלמדת בבית הספר לחינוך באוניברסיטת תל אביב והמכללה האקדמית בית ברל)

